

POUČENÍ DÁRCE KREVŇÍ PLAZMY

I. PRÁVA DÁRCE

Dárce má právo:

- kdykoliv změnit své rozhodnutí o darování a odstoupit od odběru
- klást dotazy ohledně dárcovství a okolností odběru
- na informace o významu dárcovství
- na podrobné vysvětlení metody a typu odběru krve a/nebo jejích složek včetně možných rizik spojených s odběrem
- na podrobné vysvětlení důvodů, které brání darování krve či krevní složky pro možné ohrožení zdravotního stavu dárce nebo možné ohrožení zdraví a života příjemce plazmy a výrobků z ní z nich vyrobeného
- vědět o způsobech laboratorního a klinického vyšetření a o povinných vyšetřeních, kterým je podrobena darovaná krev
- vědět, jaké jsou možnosti dalšího zpracování a využití krve a krevních složek
- na informaci o tom, že odebraná krev a její složky budou použity uvedeným způsobem, jen pokud splní kritéria bezpečnosti a jakosti
- na informace o svém zdravotním stavu a výsledku povinných laboratorních vyšetření
- na soukromí během klinického vyšetření a při pohovoru s lékařem či jiným pověřeným pracovníkem
- na ochranu před zneužitím jakýchkoliv informací týkajících se darování plazmy a jeho zdravotního stavu
- na informaci o uchovávání osobních dat a dalších údajů o zdravotním stavu a o jejich ochraně před zneužitím dle platných zákonů

Plazmacentrum má konečnou odpovědnost za jakost a bezpečnost odebírané krve a krevních složek, proto má právo definitivně rozhodnout o přijetí či vyřazení dárce. Respektujte prosím rozhodnutí lékaře plazmacentra. Právo příjemců plazmy a výrobků z ní na ochranu jejich zdraví převažuje nad jakýmikoli jinými skutečnostmi, včetně přání jednotlivců darovat krev.

II. RIZIKO PRO DÁRCE KRVE

ODBĚR PLAZMY NE ZCELA ZDRAVÉMU DÁRCI

Odběr krve či krevních složek může poškodit ne zcela zdravého dárce, proto provádíme základní vyšetření, která slouží ke všeobecnému posouzení zdravotního stavu dárce.

Všechny abnormální nálezy jsou dárce oznámeny. Za dočasné nebo trvalé vyřazení z dárce odpovídá lékař transfuzního zařízení. O důvodech dočasného nebo trvalého vyřazení z dárce je dárce informován.

NEŽÁDOUCÍ REAKCE NA ODBĚR

Jako nežádoucí reakce na odběr (komplikace) se může objevit:

- krevní výron, modřina (špatný vpich, krvácení do podkoží po vpichu), riziko této komplikace lze snížit řádným stlačením místa vpichu po odběru
- celková reakce, mdloby, které jsou způsobeny ne dost rychlým přizpůsobením krevního oběhu změnám při odběru nebo nepřiměřenou psychickou reakcí; ke mdlobě dochází nejčastěji u dárců hladovějících, unavených a při příliš rychlém opuštění odběrového křesla
- u přístrojových odběrů (kde je krev mimotělně míšena s protisrážlivým roztokem) může dojít vlivem kolísání hladiny vápníku k drobným svalovým záškubům (obvykle trnutí jazyka, mravenčení rtů apod.), pokud by nebyl vápník podán nebo rychlost odběru upravena, mohlo by dojít i k větším křečím; důležité je, aby dárce byl řádně poučen a hlásil již první příznaky (zcela výjimečně by mohlo dojít k podobným komplikacím i z jiných příčin, zásady jejich prevence i průběh jsou obdobné)

Nežádoucí reakce na odběr se může objevit až po opuštění plazmacentra. Pokud taková situace nastane, informujte, prosím plazmacentrum.

Všechn materiál používaný k vlastnímu odběru krve, krevních složek i k odběru krve k laboratornímu vyšetření je zásadně k jednorázovému použití.

ŽÁDNÉ RIZIKO PŘENOSU JAKÉKOLI KRVÍ PŘENOSNÉ INFEKCE NA DÁRCE NEHROZÍ!

III. OHROŽENÍ PŘÍJEMCE PLAZMY A VÝROBKŮ Z NÍ

Příjemci plazmy nebo výrobků z ní přináší léčba riziko přenosu infekční choroby od dárce krve. Krví přenosných infekcí je celá řada, z praktického hlediska jsou však nejvýznamnější infekční žloutenka typu B, infekční žloutenka typu C a AIDS.

Riziko přenosu infekce

výběrem vhodného dárce krve ← se snažíme → vyšetřením odebrané krve

VÝBĚR DÁRCE

Příklady rizika výskytu nemoci přenosné krví (dárce se vyřazuje trvale nebo dočasně po ukončení dané aktivity nebo zákroku)

- sexuální chování zejména:
  - pohlavní styk mezi muži (platí i pro sexuální partnerku tohoto muže)
  - pohlavní styk s osobou infikovanou HIV nebo nemocnou AIDS
  - střídání náhodných sexuálních partnerů, skupinový sex
  - pohlavní styk s osobou, která užívá injekční drogy
  - pohlavní styk s osobou provozující prostituci
- úzký kontakt s nemocným s infekční žloutenkou (společná domácnost, sexuální kontakt)
- tetování, propichování uší, body piercing, akupunktura apod.
- potřísnění sliznice nebo poranění kůže infekčním materiálem
- endoskopické vyšetření (např. kloubů - artroskopie, žaludku - gastrokopie, střev - kolonoskopie, močových cest – cystoskopie, dýchacích cest - bronchoskopie)
- operace
- transfuze (podání transfuzního přípravku) v ČR; v zahraničí po roce 1996
- transplantace s použitím tkáně nebo buněk lidského původu
- pobyt v nápravném zařízení (vězení)
- léčba nebo sledování pro pohlavní chorobu (syfilis, kapavka)
- toxikomanie a alkoholismus – po vyléčení

Trvalé vyřazení

- v případě rodinného rizika Creutzfeldt-Jakobovy nemoci a rizika jejích variant (vCJD = BSE, TSE)
- pobyt ve Velké Británii a Francii (nad 12 měsíců) v letech 1980-1996 (teoretické riziko variantní
- Creutzfeldt-Jakobovy nemoci)
- transfuze – podání transfuzního přípravku v zahraničí před rokem 1996
- léčba přípravky lidského původu např. pro růstové a vývojové poruchy (lidský růstový hormon)
- transplantace s použitím štěpu zvířecího původu; transplantace s použitím tkáně nebo buněk lidského původu v případě tvrdé pleny mozkové, ušního bubínku nebo rohovkového štěpu
- užívání injekčních drog steroidů nebo hormonů nepředepsaných lékařem (i v minulosti)
- pohlavní styk provozovaný pro peníze nebo drogy (prostituce)

Máte právo klást otázky týkající se odběru a právo kdykoliv od odběru ustoupit.

V případě pochybností se poraďte s lékařem plazmacentra nebo přistupte k samovyloučení.

SAMOXYLOUČENÍ

Pokud si uvědomíte, že by Vaše krev mohla ohrozit příjemce od odběru prosím odstupte nebo o této skutečnosti informujte lékaře plazmacentra

DALŠÍ RIZIKA

Příjemce transfuze může být ohrožen i některými léky, které dárce užívá nebo užíval. Dlouhodobě jsou z dárcovství vyřazeni lidé, kteří užívají některé léky (tablety, injekce) na léčbu akné, lupénky, vypadávání vlasů, zbytnění prostaty apod. - isotretinoin (např. Aknenormin), etretinat, acitretin (např. Neotigason), finasterid (např. Adafin, Androfin, Finard, Finex, Gefin, Milten, Penester), dutasterid (např. Avodart, Dustar, Dutalan). Délka vyřazení dárce závisí na léku a na způsobu podávání.

Riziko přenosu infekce zvyšuje pobyt v některých zemích. Za rizikový se považuje dlouhodobý pobyt v tropických zemích, v zemích s výskytem malárie Chagasovy choroby nebo horečky Q, pobyt v zemích se zvýšeným výskytem infekčních nemocí (např. infekční žloutenky, aj.).

Rizika pro příjemce plazmy a výrobků z ní snižuje → Pravidelné dárčovství

riziko přenosu infekční nemocina
příjemce je nižší, pokud je dárce
vyšetřen opakovaně

**Proto se obracíme na dárce krve s
výzvou, aby krev darovali
pravidelně.**

VYŠETŘENÍ ODEBRANÉ KRVE

Kromě vyplnění předodběrového dotazníku a vyšetření zdravotnickým pracovníkem (pohovor) vyšetřujeme každou krev (plazmu, krevní destičky) odebranou k výrobě transfuzních přípravků na přítomnost známek infekce:

- HBV (žloutenka B)
- HIV (původce AIDS)
- HCV (žloutenka C)
- syfilis (lues, příjice)

I přes uvedený způsob vyšetření nejsme schopni zaručit příjemci krve naprostou bezpečnost (např. proto, že test může být založen na průkazu protilátek a dárci může „trvat“ několik týdnů, než protilátku po „nakažení“ vytvoří). Spolupráce s dárce a naprostá důvěra má tedy zásadní význam. V případě nevyhovujících výsledků laboratorních vyšetření budete informováni.

Průkaz infekce dárce HIV, HBV, HCV, nebo jiných závažných krví přenosných infekcí jsou důvodem vyloučení dárce z dalšího dárčovství.

Údaje o zdravotním stavu dárce uchováváme v jeho dokumentaci.

Vám odebraná krev a její složky budou použity pouze v případě, že budou vyhovovat požadavkům na jejich bezpečnost a jakost.

ZMĚNA ZDRAVOTNÍHO STAVU PO ODBĚRU

Pokud v období 7 dní po odběru došlo u vás k rozvoji infekční choroby, informujte plazmacentrum.

Informace pro dárce

INFORMACE O HIV A AIDS

Původcem

je virus HIV (virus lidské imunodeficiency), který v těle člověka napadá a ničí skupinu T-lymfocytů, druh bílých krvinek, které se v lidském těle uplatňují při obraně před infekcí. Dochází tak ke ztrátě obranyschopnosti organismu.

Syndrom AIDS představuje soubor nemocí způsobených destrukcí imunitního systému člověka virem HIV. Organismus není schopen se bránit proti běžným infekčním onemocněním.

Klinický obraz

infekce HIV se projevuje pestrým klinickým obrazem. Od získání nákazy do vzniku plně rozvinutého onemocnění AIDS uplyne obvykle řada let a s postupným zhoršováním imunitních funkcí se mění i klinické příznaky onemocnění.

Zdrojem nákazy

je pro člověka pouze člověk, a to jak nemocný s AIDS, tak i člověk zdánlivě zdravý, ale již nakažený virem HIV. Infikovaná osoba je nakažlivá prakticky okamžitě po vniknutí viru HIV do organismu a jeho pomnožení ve vnímavých buňkách, tedy ještě v době před rozvojem klinických příznaků akutní infekce. Při současné dostupné léčbě trvá nakažlivost až do konce života.

Přenos

virus HIV se přenáší pohlavním stykem (spermatem, vaginálním sekretem při sexuálním styku), krevní cestou (při půjčování si injekčních jehel a injekčních stříkaček a při určitých sexuálních praktikách) event. kontaminovanou krví nebo krevními deriváty. Povinné vyšetření každého odběru krve je v ČR zavedené od roku 1987.

Laboratorní testy zachytí přítomnost protilátek, které v krvi vznikají po nakažení virem HIV. Protilátky však vznikají v těle nakaženého až po 2-3 týdnech, jedná se o tzv. epidemiologické okno. Z tohoto důvodu se veškerá plazma odebraná v našem plazmacentru vyšetřuje i metodou PCR, při které se virus HIV prokáže již v prvních dnech po nakažení. Možný je též přenos z infikované matky na plod během těhotenství.

Možnost onemocnění AIDS se týká tedy zejména osob s rizikovým chováním. Nejvíce jsou ohroženi lidé, kteří střídající sexuální partnery (promiskuitní jedinci) a narkomani aplikující si drogy do žil. Je nutné si však uvědomit, že k nákaze nemůže dojít běžným přímým stykem s nemocnými nebo již infikovanými lidmi, a to ani při podání ruky apod. K nákaze nemůže dojít ani při používání společného jídelního nádobí nebo ložního prádla.

V případě jakýkoliv pochybností v souvislosti s event. nákazou HIV může každý občan ČR požádat o bezplatné a anonymní vyšetření na anti HIV pozitivitu v poradnách pro HIV/AIDS, které jsou ve všech okresních a krajských hygienických stanicích včetně Národní linky prevence AIDS.

Proti této smrtelné nemoci dosud neexistuje žádná vakcína ani lék, který by tuto nemoc byl schopný vyléčit. Hlavní prostředkem boje proti této nemoci je informovanost široké veřejnosti a prevence infekce změnou chování rizikových skupin obyvatelstva.